

החלטות בוועד המרכזי של פת"ח מאיצות את הירידה בלגיטימציה של הרשות הפלסטינית

יוחנן צורף | 3 בפברואר, 2022 | גיליון 1551

סדרת החלטות בדבר מנויים ומועמדויות, שהתקבלו לאחרונה בוועד המרכזי של פת"ח, חוללו סערה בזירה הפלסטינית. מימושן יתפרש כניסיון השתלטות של "זרם אבו מאזן" בפת"ח על כל מוקדי הכוח של אש"פ והרשות, כהנצחת הפילוג, כדחיית הבחירות למוסדות הרשות למועד בלתי ידוע וכהגברת התלות בישראל. זו למעשה הבעה של חוסר עניין בלגיטימציה של הציבור, פתיחה של חזית עמו לצד החזיתות הקיימות מול חמאס, עם מאוכזבי פת"ח וארגונים נוספים. אלו צעדים העלולים לזהות בהדרגה את הרשות הפלסטינית ומנגנוניה, בעיני הציבור, כבת חסות של ישראל. על ישראל מצידה לבדל עצמה מקשר זה ולהדגיש את עניינה בהבאת הפלסטינים לעצמאות מדינית וכלכלית ולסייע לצעירים הפלסטינים ביצירת מקומות עבודה מקדמים ומתגמלים.

סדרת החלטות שקיבל הוועד המרכזי של תנועת פת"ח בראשות היו"ר אבו מאזן ערב כינוסה של המועצה המרכזית של אש"פ מעוררת זעם בזירה הפלסטינית ותהיות אשר לעתידו של אש"פ ולאפשרות של פיוס פנים-פלסטיני. התהיות נוגעות גם לעצם היכולת לממש את המדיניות שעליה התחייב אבו מאזן בנאום שנשא בספטמבר 2021 בעצרת האו"ם – בין היתר משיכת ההכרה בישראל ונסיגה מההתחייבויות עימה - אם לא יסתיים הכיבוש בתוך שנה אחת. בהליך שנכפה על חברי הוועד ואשר לא הותיר מרחב פעולה ממשי למתנגדיו הוכרז על סדרה של מינויים ומועמדויות של אישים מבין המקורבים לאבו מאזן והנאמנים לו. בהודעת הוועד נאמר כי הוחלט לחדש את האמון באבו מאזן כיו"ר פת"ח וכיו"ר אש"פ, לאשר את מועמדויותו של חסין א-שיח', השר לעניינים אזרחיים המקורב אליו מאוד, לחברות בוועד הפועל של אש"פ, וכן לאשר את מועמדויותו של רוחי פתוח, חבר הוועד המרכזי של פת"ח, גם הוא מנאמני אבו מאזן, לתפקיד יו"ר המועצה הלאומית הפלסטינית במקומו של סלים זענון הקשיש, שביקש לאחרונה לסיים את תפקידו.

להחלטות הללו השלכות רבות חשיבות לגבי השליטה במוסדות אש"פ ופת"ח, וכן לגבי המאבק שכבר החל על ירושת אבו מאזן. הבעת האמון באבו מאזן ובהמשך כהונתו כיו"ר אש"פ נועדה לחזק את הלגיטימציה שלו כיו"ר נוכח הצניחה בשעורי התמיכה בו בקרב הציבור מאז ביטול באפריל 2021 החלטה לקיים בחירות במאי, וכן על מנת לאפשר יציבות שלטונית עד למעבר השליטה ליורשיו.

מועמדותו של חסין א-שיח' הוא המהלך היותר קונטרברסיאלי משום שבצמרת פת"ח יש בכירים וראויים ממנו והיתרון שהחברות בוועד הפועל מעניקה לו בתחרות על ירושת אבו מאזן. בשיח' הציבורי תופסות מקום רחב גם הסתבכויותיו בעבר בענייני שוחד והטרדות מיניות. א-שיח' צמוד לאבו מאזן, מלווה את כל המגעים המשמרים את הקשר עם גורמי חוץ וישראל ומבטיחים את שרידות הרש"פ. אם יצליח לרשת את צאאב עריקאת שנפטר לפני כשנה בתפקיד מזכ"ל הוועד הפועל וכאחראי על תיק המשא ומתן המדיני, הוא יתייצב בעמדת זינוק נוחה יותר מאחרים במאבק הירושה. עם זאת, אין בחירתו מבטיחה לו את תפקיד מזכ"ל אש"פ. יוזכר שצאאב עריקאת זכה בתפקיד זה שנים רבות לאחר שהחזיק בתיק המשא ומתן של אש"פ ולא נחשב כיושע פוטנציאלי של הנשיא. אבו מאזן, לעומתו, שימש מזכ"ל הוועד הפועל בימי ערפאת והוכר על ידי הכול כיושעו, שנים רבות בטרם היה לנשיא.

המועמדות של רוחי פתוח לתפקיד יו"ר המועצה הלאומית הפלסטינית (המל"פ) נועדה להפקיד בידי דמות נאמנה את ניהול דיוני המל"פ והמועצה המרכזית בימים שבהם יידרש להעביר החלטות שצפוי שיעוררו התנגדות בענייני מדיניות, ירושה והעברת סמכויות, ואולי גם לכופף תקנונים ופרוצדורות. פתוח, איש רפיח במקורו, נמנה על מקורבי אבו מאזן ועושי דברו. הוא שימש בעבר בתפקיד יו"ר המועצה המחוקקת הפלסטינית ואף מילא את מקום ערפאת אחרי פטירתו, עד לבחירת אבו מאזן לנשיא. מינויו מעורר ביקורת משום תווית המושחת שדבקה בו.

תהליך העברתן של ההחלטות הללו מתואר כמחטף, ככזה שנרקח על ידי אבו מאזן ומקורביו בלי לאפשר העלאת מועמדים נוספים ולאפשר, כך לטענת משתתפים בשיבה, הבעת הסתייגויות. הנפגעים המרכזיים מהמהלך הם ג'בריל רג'וב, שבעיני רבים נחשב עדיין לאחד המועמדים לירושה, מחמוד אלעאלול, מוותיקי פת"ח שנחשב עד להחלטה מועמד ומקורב לאבו מאזן, וכן תופיק טיראוי, איש פת"ח בכיר, יו"ר המודיעין הכללי לשעבר שהתרחק בשנים האחרונות מאבו מאזן.

הניסיון לדחוק אישים אלה מן המרוץ עלול לפתוח חזית נוספת בתוך פת"ח, שספק אם לאבו מאזן יש בה עניין. ג'בריל רג'וב טען במהלך הדיון שהוא קורבן של מזימה שרקחו נגדו מקורבי הנשיא, ושלא יעלה על הדעת שהנאמנות היא התנאי הבלעדי לקבלת תפקיד כזה או אחר. שלושתם טרם השמיעו בפומבי ביקורת על ההחלטות לגבי המינויים, אך ברור שאכזבתם רבה. רג'וב עצמו חזר זמן קצר לפני התכנסות הוועד המרכזי מסיורו בסוריה ולבנון, שם נכשל בניסיונו לשכנע את החזית העממית להשתתף בכינוס המועצה. בראיונותיו לתקשורת הלבנונית רג'וב הפליג בשבח הפיוס הפנים-פלסטיני וקשריו עם חמאס, באופן שכלל לא ברור אם עולה בקנה אחד עם רצונו של אבו מאזן.

כינוס המועצה המרכזית אמור להתקיים ב-6 בפברואר. בניגוד לעבר, ההכנות לכינוס, שכבר נדחה פעם אחת והמאמצים להחרמתו התחדשו בעקבות החלטות אלה ביתר שאת, לא כללו קריאה להשתתפות חמאס וארגונים אחרים מחוץ לאש"פ. קרוב לוודאי, שאם לא תהיינה עד

אז התפתחויות חדשות יצליחו אבו מאזן ומקורביו לאשר את המועמדות שסוכמו על ידי הוועד המרכזי - גם חרף ההתנגדויות ובכך יהדקו את שליטתם באש"פ, ברשות הפלסטינית ובכל מוסדותיהם. משמעויות האישור יהיו:

- דחית הבחירות למוסדות הלאומיים למועד בלתי ידוע. פת"ח של אבו מאזן לא מוכן לעמוד לבחירה בתקופה הקרובה, ככל הנראה מחשש לכישלון, בשל האובדן הרב בתמיכה הציבורית בו ובמנהיגו.
- הגברת התלות בישראל בענייני ביטחון והתנהלות יום-יומית, וכן בגורמי חוץ בשאלות של מימון ולגיטימציה בינלאומית.
- השלמה עם אי-קיומו של תהליך מדיני - כפי שהיה מצופה עד כה - במתכונת של משא ומתן לקראת הסדר קבע, והסתפקות בתהליך שהציפיות ממנו נמוכות יותר. ספק רב אם איומי אבו מאזן בנאום שנשא בעצרת הכללית יתממשו.
- תקיעת מקלות בגלגלי הפיוס הבין-ארגוני ופגיעה באלג'יריה, המארכת מאז 15 ינואר משלחות של הפלגים הפלסטינים בבירתה על מנת לקדם את התהליך. החלטות הוועד המרכזי עומדות בסתירה מוחלטת לדיוני אלג'יר ואולי אף סותמות את הגולל על הפיוס בעתיד הנראה לעין.
- איתות שלילי לדור הצעיר אשר למידת המחויבות של ההנהגה לעתידם ולציפיתם ליצירת הזדמנויות חדשות.
- סגירת הטיפול בתיקי השחיתות התלויים ועומדים, ושימוש בה ככלי להאשמת מתנגדים פוטנציאליים להחלטות, מתוך פת"ח או מחוצה לה.

אם לא ישונו ההחלטות בדבר המינויים ויאשרו על ידי המועצה המרכזית של אש"פ, הן יתפרשו כוויתור למעשה של אבו מאזן והזרם שבראשו הוא עומד על לגיטימציה ציבורית וביטולה כמקור סמכות לשלטונם. כן יתפרשו ההחלטות כקשירת גורלו וגורל שלטונו בישראל והקהילה הבינלאומית או חלקים ממנה שיסכימו עמן, ועם מדינות ערביות שזה מכבר מעוניינות בשקט מהכיוון הפלסטיני. תהיה זו למעשה פתיחת חזית רחבה מול הציבור הפלסטיני, המאומזב והמייחל לשינוי, ומול הפלגים הפלסטינים הנמנים על האופוזיציה. אליהם עלולים להצטרף הפלגים של מחמד דח'לאן, של מרואן ברע'ותי ומאומזבי פת"ח נוספים, שההחלטות פוגעות בהם ומותירות אותם למעשה ללא בית פוליטי. יוזכר שברע'ותי הקים רשימה נפרדת לקראת הבחירות שיועדו למאי 2021 ובוטלו, אך לא סולק מפת"ח כמו נאצר אלקדוה, משום כוחו האלקטורלי, והוא שומר על מקומו כחבר הוועד המרכזי.

במציאות כזו, עלול לגבור הלחץ שיופעל על הגדה המערבית מכון חמאס מרצועת עזה ומתוך הגדה המערבית עצמה במטרה להתסיס את השטח ולהגביר את המחאה נגד הרשות הפלסטינית וישראל. הצטרפותם של הפלגים והמאומזבים הרבים למאמץ זה עשויים לעורר ציבור רחב, רווי אנטגוניזם כלפי הרשות ומנגנוני הבטחון שלה. אזי תעמוד למבחן הנאמנות

שמגלים, נכון לעכשיו, מנגנונים אלה כלפי הרשות הפלסטינית, שכן הם יואשמו בשיתוף פעולה עם ישראל ולכרסם בה בהדרגה.

מדובר במסה כבדה של לחץ שטיפול גם על כתפיה של ישראל, בהיותה לא רק השליט בשטחי הגדה המערבית, אלא גם הפטרון של הרשות הפלסטינית. השימוש בפגועים ובטרור עלול לגבור וההגנה על ההתנחלויות הישראליות בשטחי הגדה תחייב תגבור כוחות והשתלטות על שטחים לטובת אבטחה וביטחון. התפתחות זו עלולה להחזיר את ישראל למקומות שמהם יצאה טרם תהליך אוסלו ובאזורים מסוימים אף לשוב ולקבל תחת שליטתה אוכלוסיות פלסטיניות.

מפגשים שקיימו באחרונה שרים ישראלים עם אבו מאזן ובכירים נוספים ברשות הפלסטינית מלמדים על אודות הגברת תלותם בישראל. אך כדי לנסות ולמנוע את אותן התרחשויות העלולות להשיב את ישראל לשליטה מוגברת בגדה המערבית, על ישראל להתנער ממעמד הפטרון, העלול להיווצר ביחסים בינה לבין הרשות, להדגיש את עצמאות הרשות ואת שאיפותיה לקדם עצמאות מדינית וכלכלית פלסטינית, וכן ליצור הזדמנויות רבות ככל האפשר לצעירים הפלסטינים המאוכזבים, בתחומים של תעסוקה מקדמת, מתגמלת ומקצועית.

עורכי הסדרה: ענת קורץ ואלדד שביט